

DAVID LYNCH – KRISTINE MCKENNA: AMINEK ÁLMODOM

Szabadon álmodni

ZALÁN MÁRK

EGY ÖNTÖRVÉNYŰ ALKOTÓ RENDHAGYÓ ÉLETRAJZI KÖNYVE.

A magyar filmes könyvkiadás, ha aranykorszakát még nem is érte el, különösen erős periódusát éli. Az utóbbi években számos izgalmas kötet látott napvilágot, közéjük tartozik az Athenaeum kiadó gondozásában megjelent *Aminek álmodom*, mely David Lynch és Kristine McKenna filmkritikus közös, a rendező családi hátterét és szakmai pályafutását részletesen bemutató munkája. Külön említésre méltó, hogy a tengerentúlon tavaly nyár elején megjelent vaskos könyv magyar fordítása már őszre a hazai boltok polcaira került. A honi filmes könyvek piacára amúgy is ráfért a

„Lynch-frissítés”, mivel egy interjúkötet (Chris Rodley: *David Lynch*), valamint a rendező transzcendentális meditációról szóló műve (*Hogyan fogjunk nagy halat?*) óta alig olvashattunk valamit a kortárs amerikai film egyik legkülönösebb alkotójáról. A könyv több mint hatszáz oldala nemcsak azért figyelemre méltó, mert minden korábbi kötetnél tüzetesebben enged betekintést Lynch életművébe, hanem mert az olvasó nem hagyományos értelemben vett önéletrajzi kiadványt tarthat a kezében. Az *Aminek álmodom* ugyanis tükör-szerkezetű, azaz McKenna a különféle fejezetek első oldalain – közeli barátok, kollégák és rokonok visszamemlékezésre támaszkodva – mutatja be tárgyilagos stílusban Lynch életének fontosabb fázisait, melyekre, a következő szakaszban maga a rendező reagál, és fűzi hozzá személyes gondolatait. Így az olvasó két nézőpontból gazdagodhat rengeteg információval Lynch családi hátteréről, az ötvenes évek idilli gyermekkoráról, a nyomasztó, ám festészetére inspiratívan ható philadelphiai korszakról, viharos magánéletéről vagy forgatási kulisszatitkokról. A kötet talán még a rendező keményvonalas rajongóinak is tud új ismeretekkel szolgálni, kulcsokat nyújtani filmjei könnyebb értelmezéséhez, vagy feltárni azok forrását, mint például a *Twin Peaks* mosolygó hullaszájának eredetét, illetve eloszlatni olyan, a sajtóban elterjedt

tévhiteteket, miszerint csakis magasabb gáziért vállalta volna a kultikus sorozat harmadik évadjának levezénylését. A nézőpontok ütköztetése ebből a szempontból felettébb érdekfeszítő, különösen a Lynch fiatalkorát bemutató passzusok izgalmasak (melyeket ritkán látható családi képek egészítenek ki), ugyanakkor hiába a rendkívüli alaposág, az egyes szakaszok jóformán semmit nem tesznek hozzá a másikhoz, így némi túlzással elmondható, hogy a szerző és Lynch fejezeteiben, ha más perspektívából is, voltaképpen ugyanazt olvashatjuk. Hasonlóképpen problematikus, hogy McKenna részrehajlóan fogalmaz alanyáról, hiszen szinte kizárólag az őt méltató megjegyzésekről olvashatunk, melyeket a szerzőnek csupán Lynch zátonyra futott házasságaival és több forgatáson tanúsított, számos stábotagot kiborító csökönységgel igyekszik árnyalni. Az olvasó számára hamar világossá válik, valójában nem a vörös függöny vagy a *Mulholland Drive* kék doboza, hanem maga Lynch a legnagyobb rejtély, kinek a nevéhez egyaránt fűződnek szorongásos, nyomasztó (*Radírfej*) művek, megrázóan érzékeny drámák (*Az elefántember*, *Straight Story*), vígjátékok (*Adásban*), experimentális szkeccsek (*Nyulak*), meditáció és jótékonyág. A kötet problematikus struktúráján kívül nem lehet szó nélkül elmenni a magyar fordítás mellett, mely ugyan ötletesre és olvasmányosra sikeredett, ám jól láthatóan sebtében készült, a hibák pedig a korrektor és a szerkesztő figyelmét is egyaránt elkerülték. Ugyan mi más magyarázhatja a gyakorta felbukkanó elgépeléseket, fordítási malőröket – a dízlettervezőből „művészeti rendező” (art direction), vagy az élőszereplős filmekből „élő akció” (live action) lesz a téves tükörfordítása nyomán –, valamint a tárgyi tévedéseket (Terrence Malick debütáló filmjének *Sivár vidék* és nem a lábjegyzetben megjelölt „Pusztaság” a magyar címe.). Az *Aminek álmodom* ennek ellenére is izgalmas, egyes pontjain kifejezetten humoros kötet egy önfejlő, meglehetősen szerencsés sorsú, de ugyanakkor talpraesett, rendkívül kreatív alkotóról, aki élete minden pillanatában képes volt szabadon álmodni és hű maradni saját elképzeléséhez.

ATHENAEUM, 2018.

